

Fondi tal-UE
għal Malta
2014-2020

MINISTERU GHALL-FAMILJA,
DRITTIJET TAT-TFAL U SOLIDARJETÀ SOĊJALI

SEGRETARJAT PARLAMENTARI
GHALL-FONDI EWROPEJ U DJALOGU SOĊJALI

GEMMA
know, plan, act.

Taħdem fin-negozju tal-familja? Il-bolla hija mod ta' kif tassigura l-pensjoni tiegħek. Hallasha!

www.gemma.gov.mt

KNOW. PLAN. ACT.

Dwar il-kampanja edukattiva finanzjarja **GEMMA**

Din hija inizzjattiva kofinanzjata mill-Kummissjoni Ewropea u l-Ministeru għall-Familja, Drittijiet tat-Tfal u Solidarjetà Soċjali permezz tal-Fond Soċjali Ewropew. L-għan tal-kampanja edukattiva finanzjarja huwa li teduka gruppi vulnerabbli differenti f'Malta dwar kif jieħdu ftehim flusom u l-irtirar tagħhom. Il-website tagħna hija gemma.gov.mt u hija mfassla b'mod li tgħinek tagħmel deċiżjonijiet intelligenti dwar il-finanzi personali tiegħek. Toffrilek calculators u suggerimenti prattiċi dwar mistoqsijiet li jista' jkollok dwar il-flus u l-irtirar. Żurna fuq: www.gemma.gov.mt.

Xi jfisser li taħdem fin-negozju tal-familja tiegħek?

In-negozji tal-familja huma riżorsa importanti ferm għall-ekonomija ta' Malta. Dawn in-negozji jiġġeneraw tkabbir ekonomiku, jipprovdu impjiegi u joffru stabbiltà.

Li taħdem f'negozju tal-familja fih kemm vantaġġi kif ukoll żvantaġġi. Minn naħa tkun qed taħdem ma' persuni li tafda u li jimpurtak minnhom, u l-ambjent tax-xogħol u l-kundizzjonijiet jistgħu jkunu aktar liberi. Il-membri tal-familja ġeneralment jifhmu li kulhadd qed jiġbed ħabel wieħed u allura jkunu lesti li jagħmlu sagrafiċċji personali fl-interess tal-kumpanija meta jinqala' l-bżonn.

Min-naħa l-oħra, meta tkun taħdem ma' ta' ġewwa, kultant jista' jinqala' xi diżgwid. Peress li tkun taf lill-kollegi tiegħek sew, faċli taħseb li dak li jkun jaf x'għandek f'moħħok jew kif qed tħossok. Dawn ir-rabtiet emozzjonali jistgħu joħolqu l-inkwiet fuq il-post tax-xogħol.

Xi drabi, membri tal-familja jingħataw karigi għolja fil-kumpanija avolja forsi ma jkunx haqqhom. Dan għandu mnejn jaqla' problemi fin-negozju u rabja minn impjegati li ma jkunux parti mill-familja. Kultant wieħed jiddiskuti problemi personali waqt il-ħin tax-xogħol, kif ukoll problemi tax-xogħol waqt il-ħin tal-familja. Din hija tendenza li wieħed irid joqgħod attent minnha. Barra minn hekk, minħabba li l-membri tal-familja jkollhom l-istess background u trobbija, hemm ċans li wieħed jidra jaħseb fi grupp u mhux bħala individwu. Fl-aħħar nett, membri tal-familja jistgħu jsibuha diffiċli jieħdu deċiżjonijiet iebes li jista' jkollhom effett negattiv fuq xi membru ieħor tal-familja.

Għalhekk huwa ferm importanti li wieħed ikun jaf x'inhu r-rwol tiegħu fil-kumpanija sabiex it-termini tal-impjieg fin-negozju tal-familja jkunu ċari.

Kun af l-obbligi tiegħek

Jekk inti taħdem fin-negozju jew fl-intrapriża tal-familja inti xorta għandek tħallas il-Kontribuzzjonijiet tas-Sigurtà Soċjali skont kemm taqla', daqslikieku kont impjegat u ma kontx parti mill-familja. Din mhijiex taxxa. Anzi, hija aspett kruċjali tal-impjieg u l-futur tiegħek.

Jekk bdejt taħdem fin-negozju tal-familja malli għalaqt is-sittax-il sena u hallast il-Kontribuzzjonijiet tas-Sigurtà Soċjali mill-ewwel, dawn ma jghoddux għal meta tiġi biex tapplika għall-Pensjoni Kontributorja tal-Irtirar. Il-kontribuzzjonijiet jibdew jghoddu minn meta tkun għalaqt it-tmintax-il sena. Dawk il-kontribuzzjonijiet li tkun hallast qabel għalaqt it-tmintax jghoddu sabiex tkun tista' tikkwalifika għal għadd ta' benefiċċji. Pereżempju f'każ ta' korrimment fuq ix-xogħol tista' tikkwalifika għall-Benefiċċju tal-Qagħad jew għall-Benefiċċju tal-Mard, fost oħrajn.

Importanti tiftakar li jekk inti, jew min mill-familja tiegħek ikun imexxi, tiddikjaraw dħul inqas minn dak li verament taqla', bl-iskop li tħallas kontribuzzjonijiet inqas, fil-fatt tkun qed tidhaq bik innifsek u bil-familja tiegħek. Dan ifisser li meta tirtira se tkun intitolat għal pensjoni baxxa, u dan żgur li se jaffettwa l-kwalità tal-ħajja tiegħek u ta' dawk dipendenti fuqek waqt li tkun irtirat.

Matul il-kors tal-karriera tiegħek trid toqghod attent kif tħaddem flusek u kif tippjana għall-irtirar tiegħek.

- Qis li tkun imħallas paga fissa
- Tittraskurax it-tfaddil għall-irtirar
- Ipproteġi d-dħul tiegħek

A. QIS LI TKUN IMHALLAS PAGA FISSA

Jekk taħdem fin-negozju tal-familja, ara li titħallas paga fissa u li din tkun daqs jew aktar mill-paga minima nazzjonali, inkella ma tikkwalifikax għal pensjoni tas-sigurtà soċjali diċenti, u għaldaqstant tista' tispicċa fir-riskju tal-faqar meta tiġi biex tirtira. Iktar ma jkun għoli d-dħul li tiddikjara, u jekk tħallas l-ammont ta' kontribuzzjonijiet kif suppost, iktar se tkun għolja r-rata tal-pensjoni li tingħata. Dan japplika anki jekk inti tkun qed tingħata sehem mill-qliġ tan-negozju.

Jekk inti tħallas il-Kontribuzzjonijiet Sigurtà Soċjali regolarment, meta tasal għall-pensjoni inti tkun intitolat għall-bonusijiet statutorji ta' Ġunju u Diċembru kif ukoll għal parti mill-bonusijiet ta' Marzu u Settembru, kif ukoll għaž-żjieda sħiħa għall-għoli tal-ħajja li tingħata mill-Gvern kull sena.

Barra minn hekk, f'każ li timrad jew tkorri, inti tkun intitolat ukoll għal-leave tal-mard u tkun tista' tircievi l-benefiċċju dovut lilek. L-istess jekk tkorri fuq ix-xogħol, tkun tista' tingħata benefiċċju għall-korriment sa sena f'każ li ma tkunx kapaċi tidhol għax-xogħol. B'dan il-mod, is-sitwazzjoni finanzjarja tiegħek ma tmurx għall-agħar meta jinqalgħu sitwazzjonijiet bħal dawn.

B. TITTRASKURAX IT-TFADDIL GĦALL-IRTIRAR

Ippjana għall-irtirar tiegħek billi tħallas il-Kontribuzzjonijiet tas-Sigurtà Soċjali kollha, u hekk tiżgura li ma jitnaqqasx l-ammont tal-pensjoni li tircievi meta tirtira.

Aħseb ukoll biex tibni sors separat għat-tfaddil biex tissupplimenta l-pensjoni, u hekk tkun tista' tibqa' tgawdi l-istess livell ta' għajxien li mdorri bih fiż-żmien meta għadek taħdem.

Jekk inti miżżewweġ u l-mara tiegħek ma taħdimx barra mid-dar, il-ħlas tal-Kontribuzzjonijiet tas-Sigurtà Soċjali huwa essenzjali minħabba li hekk tkun qiegħed tiggarrantixxi li, f'każ li tiġi nieqes inti qabel l-età tal-irtirar, martek tkun eliġibbli għall-Pensjoni tar-Romol.

Ċ. IPPROTEĠI D-DHUL TIEGHEK

Wieħed mill-ikbar perikli bħala persuna li taħdem fin-negozju tal-familja huwa li ma tkunx tista' taħdem jekk timrad jew tkorri. Mingħajr leave tal-mard, is-sitwazzjoni finanzjarja tiegħek x'aktarx li tmur għall-aġġar jekk jinqalgħu sitwazzjonijiet bħal dawn. Jekk tħallas il-Kontribuzzjonijiet tas-Sigurtà Soċjali tiegħek, tkun tista' tirċievi l-benefiċċju temporanju tal-leave għall-mard.

F'każ li tirtira kmieni min-negozju minħabba mard, tkun tista' tikkwalifika għall-Pensjoni tal-Invalidità – suġġett għal deċiżjoni f'dan ir-rigward minn bord mediku indipendenti. Il-perijodu li matulu tirċievi l-Pensjoni tal-Invalidità jkun ikkreditat bħala kontribuzzjoni għall-Pensjoni tas-Sigurtà Soċjali tiegħek.

Suggerimenti Prattiċi

A. ŻOMM KOMUNIKAZZJONI REGOLARI

Importanti ferm li żżomm komunikazzjoni regolari u miftuħa ma' min imexxi n-negozju tal-familja tiegħek. Urihom il-ħsibijiet tiegħek, b'dak li jista' jkun qed jinkwetak, u b'dak li tixtieq li jseħħ kemm għan-negozju kif ukoll għall-karriera tiegħek. Kun ċert li tifhem il-filosofija, il-kultura u l-viżjoni tal-familja għan-negozju sabiex tkun tista' tikkontribwixxi bl-aħjar mod. Dan jinkludi d-diskussjoni dwar it-trasferiment tat-tmexxija minn generazzjoni jew persuna għal oħra meta jasal il-waqt.

B. KODIĊI TAL-ETIKA

Jekk fin-negozju tal-familja tiegħek diġà jeżisti kodiċi tal-etika, ara li timxi fuqu. Dan għandu l-iskop importanti li jevita kunflitti li jistgħu jinqalgħu bejn membri tal-familja li jkunu qed jaħdmu flimkien.

Ċ. AGĦRAF DAK LI HUWA IMPORTANTI

Agħraf id-differenza bejn dak li għandek bżonn u dak li tixtieq. Importanti li tagħraf tamministra flusek sew billi tagħmel pjan biex tilhaq il-miri finanzjarji tiegħek. Ohloq budget fejn l-ewwel tiffoka fuq l-affarijiet essenzjali li ma tistax tgħaddi mingħajrhom.

Minkejja s-serħan tal-moħħ li jista' jagħtik il-fatt li taħdem f'negozju tal-familja, tgħallim kun għaqli dwar kif tonfoq flusek. Din hija ħila li trid tiġi żviluppata maż-żmien, kemm jekk tkun impjegat kif ukoll jekk inti taħdem fl-intrapriża tal-familja.

Għandek xi mistoqsija għal ĠEMMA?
Ikktbilna fuq **gemma@gov.mt**

Għal aktar informazzjoni żur
www.gemma.gov.mt

Programm Operattiv II – Fondi Strutturali
u ta' Investiment Ewropej 2014-2020
Rata ta' ko-finanzjament: 80% Fondi
mill-Unjoni Ewropea; 20% Fondi Nazzjonali

